

EMLÉKTÁBLA KOSZORÚZÁS A LOGISZTIKUSOK NAPJÁNAK TISZTELETÉRE

2003. november 28.

Zimonyi István¹

Az emlékezés ünnepi hangulata töltötte be a Logisztikusok Napján a hadtáp Daróci úti objektumának történelmi légkört sugárzó épületeivel körülvelt udvarát. Érezték valamennyien, akik ez alkalommal összejöttek, hogy tisztelettel emlékezzenek elődeinkre, helyezték el a kegyelet koszorúit.

Igen, ott vibrált a levegőben valami, ami évszázadokon át vezérelte az ellátás sokszor névtelen katonáinak cselekedeteit, a szolgálat becsülete, a hősiesség helytállás.

A Logisztikai Múzeum előtt fellobogózott téren kürtszó jelezte az ünnepélyes megemlékezés kezdetét, majd a Budapest Helyőrségi Zenekar

¹ Dr. Zimonyi István nyá. ezredes, okleveles közgazdász, a hadtudományok kandidátusa.

előadásában elhangzott himnusz után **Banizs József alezredes, a MH Hadtápanyag Ellátó Központ parancsnok helyettese** megtartotta ünnepi beszédét.

A mai napon – a Logisztikusok Napja alkalmából – kegyelettel és tisztelettel adózunk mindazon elődeink emlékének, akik az elmúlt több ezer éves történelmünk fegyveres küzdelmeiben becsülettel teljesítették kötelességüket a mindenkori hadseregek mindenoldalú ellátásában.

Amikor Krisztus előtt a 2. században a **római konzul Marius**, a nevével elhíresült hadseregreform keretében átszervezte a római légiókat, biztos nem gondolt arra, hogy névadója lesz majd egy érdekes logisztikai újításnak, - az önellátó, önfenntartó katona megalkotásának, -s azt sem gondolták, hogy neve ez által is bevonul majd a katonai logisztikai egyetemes történetébe. A konzul ugyanis, hogy takarékoskodjon az államnak, s hogy a római légiók működését is hatékonyabbá tegye, azt találta ki, hogy meg kell spórolni a légiókat kísérő hadtáposzlopokat. Ezzel maga a légió is mozgékonyabbá válik, és olyan területeken is lehet majd hadat viselni, ahol rosszak az utánpótlási lehetőségek, ahol nincsenek utak, ahol igazán mostohák a természeti körülmények. **Marius** újítása révén a római légiós valójában tehát önellátóvá vált, az addigi „**peditus**” pedig, - ahogy a rómaiak a gyalogosait nevezték – aki a reform előtt csak a fegyverét, vagyis kardját, pajzsát, lándzsáját viselte magán, a reform révén már speciális szakfelszereléseit, lapátot, fűrész, fejszét és mindehhez öt napra való élelmet (gabonataralékot) is magával vitte. Nem különben az ételek elkészítéséhez szükséges cserépedényeket és a hozzá való eszközöket is magára vette.

Azonban, ha eltekintünk a kérdés kultúrhistoriai érdekességeitől, és azt a katonai logisztika tudományos szempontjai szerint vizsgáljuk, azt látjuk, hogy valójában a hadellátás örök dilemmája fogalmazódik meg ebben az ókori reformban. Hogyan gondoskodik az állam hadserege ellátásáról, milyen legyen az intézményi és a készletezési háttér, mennyire kell rábíznai a hadtápellátást az egyéni kreativitásra?

A kérdés azóta is releváns. Akár előre, akár hátra megyünk az időben, számtalan ilyen vagy hatásában éppen ellentétes logisztikai újításra bukkanunk a katonai ellátás sok évezredes egyetemes történetében. Ki vonhatná kétségbe, hogy minden ilyen újítás, reform a praktikum, a minél nagyobb katonai hatékonyság érdekében történt azért, hogy nagyobb legyen a hadsereg akciórádiusza, a hátországától távol is megmaradjon a harcoló hadsereg ütőképessége. Ne nélkülözzön a katona, mindig legyen utánpótlás fegyverből, lőszerből, hadianyagból, legyen elégséges ruházat,

ne legyen hátráltató tényező a természet és a földrajzi viszonyok, az időjárás, az évszakok váltakozása. Mindig legyen elegendő élelem, legyen megfelelő egészségügyi háttér, orvosi, gyógyászati ellátás, legyen megfelelő utógondozás a beteg és sebesült katonák számára.

Mindehhez álljon rendelkezésre megfelelő pénzügyi háttér, minden egyes fillér hasznosuljon.

A hadellátás története leírható folyamatos kísérletezések, újítások, reformok történeteként is. Ezek között voltak olyanok, amelyek többnek bizonyultak egyszerű praktikus újításoknál, hiszen valójában forradalma-sították a katonai logisztikai gyakorlatot. Mások rövid idejűek lettek, amelyek meghatározott helyen, meghatározott feltételek között még kézenfekvőknek látszottak, azután változtak a feltételek és nyomában a gyakorlat is.

Visszanézve az időben: ki vonhatná kétségbe a 18. századi fontos felismerést, mely a nyilvántartott, centralizált hadellátást eredményezte és lehetővé tette a nagylétszámú hadseregek fenntarthatóságát is. Igazi forradalmi újításnak számított a békeidők nagy központi anyagraktárainak létrehozása is egy-egy kellően védhető, kiépített erődben, ahonnan a tágabb katonai körzet alakulatai igényelheték és rendszeresen megkapták járandóságukat, ellátmányukat.

Ugyanilyen fontos volt a hadjáratok idején a mozgó hadtáposzlopok létrehozása is, amelyek a harcoló hadsereget követték, mindig meghatározott távolságokon belülük. Sőt, voltak olyan elméletek, gondolkunk csak például a metodizmusra, amelyek kifejezetten tudományos alapon a logisztikát helyezték a hadviselés előterébe. Vagy gondolunk az állandó hadkötelezettség bevezetésével a 19. század második felében az egyes alakulatok készletgazdálkodási rendszerének kialakítására, ami az alakulathoz bevonuló mozgósítottak gyors felszerelését tette lehetővé, vagy arra, hogy a tömeghadseregek korában a klasszikus hadtápágszervezeteket - ahogy akkor nevezték - gazdaságkezelő szakágakat megszervezték az összhaderő szintjén.

A 20. század nagy háborúi is bőséges adalékokkal szolgáltak a hadellátás fontosságára. Már a század elején kiderült, hogy a hadsereg harci moráljának fenntartásában mennyire nélkülözhetetlen a ***megbízható logisztikai háttér.*** Az orosz-japán háború távolkeleten rekedt és ellátatlan orosz expedíciós hadseregének kudarca erről mindennél ékebben tanúszkodott. De kiváló példát szolgáltatott ez a háború arra is, hogy mit jelent a logisztikában a kreativitás szélsőséges körülmények között, a

sebten megteremtett szervezett ellátás, amely egy adott hadsereget végso fokon a teljes demoralizálódástól is megmentheti.

Szinte kísérleti terepei lettek a 20. század eleji háborúk a nagy összecsapásra készülő európai államoknak: elemezték a lőszer és fegyverellátás gyakorlatát nagy távolságokra, az egyenruha újszerű szempontjait, a terepszínű ruházat fontosságát, a téli ruha kérdését, az élelmezés utanszállítását, a helyszíni beszerzés lehetőségeit, az új haditechnika, például a sorozatlövő fegyverek hatásfokának szerepét. Egy évtized kevés volt azonban arra, hogy a felismerésből gyakorlati haszon is származzék. **Hamar kiderült:** az erőfeszítések ellenére az első világháborút logisztikai szempontból valójában felkészületlen, csak a gyors sikerekben bízó hadviselő felek indították el, amelyek egyáltalán nem készültek fel egy elhúzó háborúra.

A 20. század egyébként annak elemzésére is kiváló terep, hogy miként közelít, majd billen át a létszámbeli arány az egyes hadseregeken belül az ellátók, a logisztikai csapatok javára a harcoló alakulatokkal szemben. Amíg az első világháborúban az élelmezési létszámokon belül a „puskalétszámok”, azaz a kombattáns katonaság még elsöprő többségben volt, a második világháborúban, a legjobb gazdasági pénzügyi és haditechnikai háttérrel rendelkező Egyesült Államok hadseregében például már nagyjában egészében fele-fele volt az arány. *Napjainkra ez a logisztikai olló még tovább is nyílt. Vajon hol stabilizálódik ez az arány? Milyen legyen ez majd a korszerű Magyar Honvédség esetében?*

A katonai logisztika – megint máshogy közelítve a kérdéshez -, lényegében az *alkalmazkodás tudománya*, az új körülmények között akár szélsőségesen kiélezett helyzetekhez való adekvát megfelelés képessége. Ebben nincs semmiféle változás szakterületünk sok évezredes történelmében. Ahogy folytonosan fejlődik, finomodik és specializálódik a haditechnika, ahogy változnak a harc megvívásának feltételei, *úgy változik a logisztikai szakmánk is.*

A felhozott példák bizonyították, hogyan működik hadseregi szinten a hadtáp, ám nem szabad megfeledkeznünk a közbülső területről sem, az egyes alakulatok *készletgazdálkodási* gyakorlatáról. Ehhez egy magyar példát vegyünk, stílszerűen a **Rákóczi-szabadságharc** kuruc hadseregéből, annál is inkább, hiszen ebben az évben ünnepeljük a szabadságharc kirobbanásának 300. éves évfordulóját.

A kuruc időkben az ezred, a regiment valójában „*gazdálkodási szervezeti egység*” is, van saját vagyona, saját kasszája („*a regimentenek köz*

szükségére”), vannak ingóságai. A fölöttük való rendelkezés joga az ezredet kommandírozó parancsnoké, a közvetlen kezelő, az ügyintéző pedig az ezred kvártélymestere. Az ezred pénze közvetlen szükségletek kielégítésére, a központi ellátás hiányainak pótlására, szükség esetén élelem, vágóállat, takarmány beszerzésére, ruhakészítésre, ruhák és fegyverek javíttatására, vagyis a „köz szükség” kielégítésére szolgált. Közszükségnek számított az is, ha *olykor valamely tiszt, de kiváltképpen közlegény* szerencsétlenségben, szükségben vagy fogyatkozásba esett, s ilyenkor meghatározott feltételekkel segélyben részesült. Szükség esetén kölcsönt is lehetett felvenni a regiment kasszából, amit aztán szabályos törlesztéssel, részletenként fizetett vissza a kölcsönvevő. Az ezredkasszából folyósították a tisztek napidíját is.

Marius málhás katonájával kezdtünk, hadd fejezzük be ugyancsak málhás katonákkal. A *Szakgyűjtemény*, amelyet bármikor megtekinthetünk, egy olyan összeállítást készített, mely a magyar hadtörténelem katonáinak fegyverzetének, személyi felszerelésének, eszközeinek, ingóságainak változásait, fejlődését mutatja be. Hiszen, hogy milyen az adott hadsereg logisztikai háttere, mindennél érzékletesebben beszél az egyes katona *„komfortérzete”*, eszközeink praktikuma. Tudjuk, hogy az informatika korában újabb kihívások előtt áll szakterületünk. Mintha megint abba az irányba haladnánk, hogy a katona összes készletével, fegyvereivel, hiperspecializált viseletével, felszerelésével, informatikai eszközeivel, tartalék készleteivel individuális harcos lesz. Nem árt tehát, ha ebben a túlspecializált korban visszatekintünk az elmúlt századokra. Ahonnan mindig tapasztalatokat meríthetünk.

Ma a kései utódok tiszteletével eljöttünk, hogy a katonai ellátás neves és névtelen hőseinek emléktáblájánál elhelyezzük a kegyelet és tisztelet koszorúit. *„Követjük példájukat, őrizzük emléküket.”*

Az ünnepi megemlékezést követően helyezték el koszorúikat az emléktábla előtt:

Dr. Szenes Zoltán altábornagy
MH-HVK vezérkari főnök

Dr. Kopasz Jenő dandártábornok
HM Gazdasági Tervező Hivatal főigazgató

Dr. Gáspár Tibor vezérőrnagy
MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsokság
parancsnok

Szenes József dandártábornok
MH Elektronikai Rt. Logisztikai Igazgatóság
igazgató

Banizs József alezredes
MH Hadtápanyag Ellátó Központ
parancsnok helyettes

Venekei József mk. alezredes
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
Hadtáp és Pénzügyi Tanszék
tanszékvezető-helyettes

A koszorúzást a Magyar Katonai Ellátás története a honfoglalástól napjainkig című szakgyűjtemény megtekintése követte. A logisztika múzeuma mai felépítésében a közelmúlt millicentenáris év rendezvényei sorában – a nyolcvanas években megkezdett gyűjtéseket folytatva létesült, – nyitotta meg kapuit mind az érdeklődők, mind a tudományos kutatók előtt.

A kiállítás a hadtáp ugyancsak a katonai ellátás történetét sugárzó *Daróci úti objektumában* talált otthonra, hiszen innen felszerelve indultak katonáink Európa különböző hadszíntereire, két világháborúba az Isonzótól a Donig. Ugyan innen felszerelve vesznek részt napjainkban katonáink a NATO és az ENSZ különböző misszióiban, kontingenseiben.

Az emlékezés ünnepélyességéhez a gyűjtemény azzal járul hozzá, hogy az egymást követő koroknak fegyverzetét, öltözetét és teljes felszerelését bemutatva szemlélteti a katonák hadfelszerelésének korszakos fejlődését a honfoglalástól napjainkig.

A katona hadfelszerelése, öltözete a hadviselés módjának fejlődésével a vezetés egyik fontos kérdésévé vált. A katonai irodalomban ennek nyomára elsők között **Zrínyi Miklós** „*A török áfium ellen való orvosság*” című tanulmányában találunk. Melyben arra is kitér, hogy milyen legyen a haderőnek a „*hadi viselete*”, egyenruhája. „*Először: minden embernek fegyvert, jót s hivataljához valót adni neki, minden készüléttel, szerszámával, ehhez jó erős posztót, ha lehetne gyalogságnak kéket, lovasnak verest ruházatjára, dolmányára, nadrágjára s mentére, süvegére elegendőt.*”

Az utóbbi évek Logisztikusok Napjai rendezvényeinek keretében immár hagyományá vált a *Magyar Ellátó Katonák emlékére állított emléktábla ünnepélyes megkoszorúzása*, tovább erősítve a szolgálat évszá-

zadokon átívelő szellemiségét. *A múzeum évente megújuló kiállításai pedig az egyes ellátási ágazatok karakteres megjelenítésével, összehatásában is segítik a logisztika közös értékeinek feltárását.*